

Fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper

Sociologi

Emma C.K. Andersson

”Man litar inte på främlingar, och
speciellt inte män”

”You don’t trust strangers, and
especially not men”

Socialpsykologi

C-uppsats

Datum/Termin: VT 10

Handledare: Markus Arvidson

Examinator:

Löpnummer: X-XX XX XX

Sammanfattning. Denna studie handlar om hur sju gymnasietjejjers syn på män påverkas av förekomsten av våldtäkter. Studiens syfte är att öka förståelsen för att våldtäkter även påverkar de tjejer som inte själva blivit utsatta för våldtäkt och främst hur detta påverkar deras syn på män på olika sätt. Studien är gjord genom kvalitativa intervjuer på en gymnasieskola i en mellanstor svensk stad. Materialet från intervjuerna har analyserats med hjälp av socialpsykologiska begrepp så som socialisation, internalisering, könsroll, stereotyp och könsstereotyp. I materialet finner jag att tjejerna ser varje okänd man som en potentiell våldtäktsman, att själva existensen av en okänd man innebär en risk för en tjej. Vidare visar resultatet att tjejer talar om män som aggressiva, i stort behov av sex och med svårigheter att kontrollera sig. Tjejerna relaterar mycket av detta till djurvärlden. I analysen finner jag att denna syn på okända män har att göra med socialisationen, att tjejerna genom sin uppväxt har fått lära sig att okända män är farliga för tjejer. Enligt min analys är deras syn på män relativt vanlig; deras syn reflekterar våra könsroller som vi föds in i och den syn på de beteenden som är förknippade med könen. Deras syn på män är ett typiskt exempel på en könsstereotyp som de har internaliserat från samhället och från media.

Abstract. This study is about seven girls in high school and how their views on men are affected by the fact that there are rapes. The purpose of the study is to increase the understanding of that rape not only affects those who have been raped but that it also affects girls that has not and especially how this affects their views on men in different ways. The study is made by qualitative interviews on a high school in a medium sized city in Sweden. The material from the interviews has been analyzed by social psychological concepts such as socialization, internalization, gender role, stereotype and gender stereotype. In the material I find that the girls see every unknown man as a potential rapist, that the pure existence of an unknown man means a risk for a girl. The material also shows that the girls see men as aggressive, in big need of sex and with difficulties to control themselves. The girls relate a lot of this to animals. My analysis of the material shows that this is coming from socialization, that the girls from early beginning have learned that unknown men are dangerous for a girl. According to my analysis their views on men are rather common; their views reflect the gender roles that we are born into and behaviors that are connected to each gender. Their thoughts on men are a typical example of a gender stereotype that they have internalized from the society and from media.

Förord

Jag vill tacka alla de tjejer som har deltagit i denna studie. Tack för att ni så öppenjärtigt har delat med er av era tankar och känslor, utan er hade denna uppsats inte varit möjlig!

Jag vill också tacka Tomas Andersson som hjälpt mig med många praktiska göromål. Daniel Freij och Miller Pinstripe förtjänar också ett stort tack för att de under denna tid skänkt mig så många skratt att jag fått energi till att fortsätta skriva.

Slutligen vill jag tacka min handledare Markus Arvidson som har varit en stor hjälp i arbetet med denna uppsats.

TACK!

Disposition

För att underlätta läsningen av denna uppsats har jag valt att dela in den i 4 delar.

DEL 1

Den första delen kan ses som en inledning för det fortsatta läsandet av uppsatsen. Här beskriver jag hur idén till denna uppsats kom till, vad mitt syfte med studien är och vilka frågor jag söker svar på. I denna del tecknar jag också en bakgrund där jag redogör för den kunskap som finns på området och var i detta min uppsats tar sin plats. Vidare återfinns mina teoretiska begrepp i denna del.

DEL 2

I den andra delen redogör jag för mina metodval och min vetenskapsteoretiska ansats. I denna del berättar jag också om hur intervjuerna har gått till rent konkret, om hur urvalet gått till osv. Här skriver jag även om de etiska aspekterna och avslutar med att diskutera kring tillförlitlighet och kvalitet.

DEL 3

Den tredje delen kan ses som kärnan i uppsatsen. Här presenterar jag resultatet från mina intervjuer och mina analyser av detsamma. Mitt resultat är uppdelat i två delar, en för varje frågeställning. Efter varje resultatdel följer en analys.

DEL 4

Här knyter jag ihop säcken och reflekterar kring uppsatsen. Jag tar också upp frågor som inte fick plats och vilka frågor som skulle kunna ställas vid en eventuell ny studie i ämnet.

Innehållsförteckning

INLEDNING	7
En uppsatsidé föds	7
Syfte/problemformulering	8
Frågeställningar	8
Bakgrund	8
Var i detta får min studie plats?	10
Avgränsningar och förklaringar	11
Begreppet våldtäkt.....	11
TEORETISKA BEGREPP.....	11
Socialisation och internalisering	12
Könsroller.....	13
Stereotyp och könsstereotyp.....	13
METOD.....	15
Kvalitativ metod med gruppintervju	15
Tillkomsten av syfte, frågeställning och teori	16
Vetenskapsteoretisk ansats och förförståelse	17
Urval.....	18
Etiska aspekter.....	19
Innan intervjun	20
Under intervjun	22
Efter intervjun	23
Kvalitet och tillförlitlighet.....	24
RESULTATREDOVISNING/ANALYS	25
Hur ser tjejerna på okända män?	25
Analys.....	29
Akta dig för farliga gubbar	29
Mannen var för kvinnan okänd... ..	31
Den okända mannen som stereotyp.....	31
Men våldtäkter sker ju faktiskt.....	32
Hur ser tjejerna på mäns sexualitet och aggressivitet?.....	32
Analys.....	36
Mäns beteende som förklaring till våldtäkt.....	37
SLUTORD	39
Jag reflekterar... ..	39
Nya frågor som väckts.....	40

Slutligen	40
Litteraturförteckning	41
Bilaga 1.	42
Bilaga 2.	43

DEL 1

INLEDNING

En uppsatsidé föds...

När solen äntligen hade börjat skina efter många långa veckor med snö och kyla bestämde jag mig för att, istället för att stanna på Universitetet, stanna på en rastplats längs motorvägen för att äta min medhavda matlåda. Efter att ha klivit ur bilen insåg jag fort att jag hade varit alldeles för optimistisk i min syn på vädret och att det faktiskt fortfarande var fullt med snö på marken och att solen ännu inte bidrog med så mycket värme som jag trott. Jag bestämde mig därför för att äta min pastasallad sittandes i bilen. Rastplatsen var öde och bestod av några bord och bänkar, en liten parkering och en mindre väl underhållen rastplatstolett. Det var alldeles tyst och jag njöt av att sitta och filosofera för mig själv. Efter en stund bröts tystnaden av en bil som parkerade precis intill min. Det var en ensam man som satt i förarsätet. Nu var vi två på denna öde rastplats. Jag och en man som jag inte kände. Han slängde en kort blick mot mig för att se vem som var i den andra bilen. Blicken var vänlig och inget i den sa att han skulle vilja mig något illa. När jag såg att han vände sig mot sin bildörr, för att öppna den och kliva ur, kände jag ett sting av oro. Jag överlade med mig själv under en tiondelssekund och tusentals tankar strömmade genom mitt huvud. Snabbt fattade jag mitt beslut, innan han hade hunnit öppna sin dörr hade jag hunnit låsa min...

Mannen gick på den dåligt underhållna toaletten, satte sig i bilen igen och åkte därifrån. Där satt jag kvar i min låsta bil och kände mig dum. Så otroligt dum. Varför låste jag? Vad trodde jag att han skulle göra? Jag kände skuld. Skuld över att jag misstrodde en människa som jag inte känner, som jag inte har någon aning om vem han är. Samtidigt ursäktade jag mig själv med att det kanske ändå var det bästa, man vet ju faktiskt aldrig med okända människor. Människor... Jag insåg fort att detta inte handlade om detta var en okänd människa. Det var en man. En okänd man.

Vad var det jag var rädd för egentligen? Svaret är för mig personligen uppenbart: jag var rädd för att bli våldtagen.

Det var denna händelse, denna episod från rastplatsen, som var starten till denna uppsats. Det var denna händelse som ledde till att jag började fundera på vad det egentligen innebär för tjejer och kvinnor att det finns våldtäkter och att vi ständigt hör om dem i media. Hur

påverkas vi egentligen av detta, förutom att vi blir rädda? Var gör dessa våldtäkter med vår syn på män? Vad var det egentligen jag sa om den där mannen på rastplatsen? Menade jag verkligen att han skulle kunna vara en våldtäktsman? Varför det? Bara för att han var man? Och vad säger det då om min syn på män egentligen? Var det bara jag som gick i sådana här funderingar, var det bara jag som aktade mig för okända män? Med dessa frågor i bagaget gav jag mig in i denna undersökning med en längtan efter svar.

Syfte/problemformulering

Mitt syfte med denna studie är att undersöka om även tjejer som inte utsatts för våldtäkt påverkas av förekomsten av våldtäkt och främst hur det i så fall påverkar deras syn på män. Mer specifikt syftar studien till att öka förståelsen för hur tjejerna ser på okända män och hur de ser på mäns aggressivitet och sexualitet. Detta leder fram till mina två frågeställningar:

Frågeställningar

Hur ser tjejerna på okända män?

Hur ser tjejerna på mäns sexualitet och aggressivitet?

Bakgrund

Nedan kommer jag att presentera siffror kring våldtäkt, tidigare forskning i ämnet och övrig litteratur. Detta för att skapa en bild av hur kunskapsläget ser ut.

Informanterna i denna uppsats har inte själva blivit utsatta för våldtäkt, åtminstone har detta inte kommit till min kännedom. Nedanstående siffror är för att du som läsare ska få en bild av hur det faktiskt ser ut rent statistiskt vad gäller våldtäkt.

Att våldtäkter sker är de flesta medvetna om, det får vi höra om i tidningar och på tv. Men hur ser siffrorna ut egentligen? Ja, 15 500 sexualbrott anmäldes under 2009. 40 % av dessa anmälningar handlade om våldtäkt eller försök till våldtäkt. Ändå går det inte att säga exakt hur många våldtäkter som sker, då långt ifrån alla anmäls. Under de senaste 10 åren har anmälningarna ökat men fortfarande är det endast 10-20% som anmäls. Av de misstänkta är de allra flesta män; 98%. Detta innebär att det i endast 2% av fallen är en kvinna som är misstänkt. Hur ser då straffen ut för den som blir dömd för en våldtäkt? 2008 var den vanligaste tiden som en dömd våldtäktsman satt i fängelse 2 år och 4 månader för våldtäkt och 5 år och 10 månader för grov våldtäkt. (<http://www.bra.se>)

När man talar om våldtäkt tänker de flesta på de våldtäkter som det rapporteras om i media, de våldtäkter som sker på natten av en okänd man i en park eller i skogen. Dessa kallas överfallsvåldtäkter. Statistiken talar emot det som människor i allmänhet tror och visar att dessa typer av våldtäkter är relativt ovanliga. I en kartläggning av samtliga anmälda våldtäkter mellan 1995 och 2000 framkom att gärningsman och offer i 8 av 10 fall var bekanta. I en tredjedel av de anmälda fallen hade offret en nära relation till sin våldtäktsman. I samma kartläggning fann man att endast 12 % var överfallsvåldtäkter. (<http://www.bra.se>) Med andra ord är det, enligt denna statistik, vanligast att en kvinna känner sin föröväre. Detta kanske inte de flesta vet då medias rapportering vad gäller våldtäkt, enligt min uppfattning, till största del handlar om överfallsvåldtäkter.

Statistiken ovan visar hur det ser ut vad gäller anmälda sexualbrott och våldtäkter. Statistiken är bristfällig när det gäller att visa hur det ser ut i verkligheten då den endast visar på de våldtäkter som anmäls och också visar att den del som anmäls är relativt liten. I omfångsundersökningen "*slagen dam*" framträder en mer tydlig bild av hur det verkligen ser ut. I denna undersökning har en enkät skickats ut till 10 000 kvinnor där de fått svara på frågor kring deras erfarenheter av mäns våld. Undersökningen visar en bild som talar om att det är relativt vanligt att tjejer och kvinnor har blivit utsatta och utsätts för mäns våld på ett eller annat sätt. Enligt denna undersökning är det sexuella våldet den typ av mäns våld mot kvinnor som är vanligast utanför sexuella relationer, 13 % av alla de tillfrågade kvinnorna hade erfarenheter av grova sexuella övergrepp utförda av en man som de inte hade en nära relation med. Enligt denna studie finns det ingen plats där en tjej eller kvinna kan vara fri, det sexuella våldet finns överallt. Samma undersökning visar att tjejer och kvinnor är rädda och oroliga för att bli utsatta. Två tredjedelar av de tillfrågade kvinnorna är rädda för att de ska bli utsatta för våld eller våldtäkt. Det är tjejer mellan 18-24 år som är mest oroliga för detta enligt denna undersökning. (Lundgren/Heimer/Westerstrand/Kalliokoski, 2001)

Detta visar att unga tjejer är rädda för våldtäkt. Denna rädsla kallas i boken "*Slå tillbaka!*" för vardagsrädsla. I boken intervjuas en rad olika grupper som på ett eller annat sätt jobbar med tjejer och kvinnor. De intervjuade för fram en bild om en rädsla som ständigt finns närvarande i deras liv, de talar om platser de undviker och om hur rädslan har blivit något normalt. (Elf Karlén/Palmström, 2005) Att vara rädd för att utsättas för våldtäkt verkar vara något naturligt. Varför är det så, handlar det om att våldtäkter ses som naturligt? Är det så att det har med könen att göra, att det handlar om mansrollen? I avhandlingen "*liksom våldtäkt, typ*" tas ungdomars förståelse av våldtäkt upp. Här diskuteras hur ungdomar ser på kön och

heterosexualitet och hur detta kan förklara våldtäkt. Denna avhandling visar att ungdomar anser att våldtäkt är fel och borde fördömas, samtidigt framkommer det att det egentligen inte är helt solklart vad som egentligen är en våldtäkt. Enligt de intervjuade ungdomarna spelar omständigheterna kring en våldtäkt stor roll. Här kommer tjejens klädsel, uppförande, om de var nyktra, om det fanns kärlek inblandat, hur tjejen sa nej osv. in i bilden. Tydliga stereotypa bilder på tjejer och killar framträder. (Jeffner, 1998) . Även i ”en riktig våldtäktsman” diskuteras den stereotypa bilden av mannen. Här beskrivs den bild av män och manlig sexualitet som florerar i media och bland allmänheten. Wennstam (2005) menar att det finns en rad myter om män som t.ex. att de har svårt att hejda sig om de väl har blivit upphetsade och att en kåt kille inte har någon kontroll över vad han gör;

”det finns ännu idag en föreställning om mannen som går omkring som en krutdurk som kan explodera bara provokationen eller retningen är den rätta. Myten om alla män som potentiella våldtäktsmän om man så vill” (Wennstam 2005, sid. 18).

Var i detta får min studie plats?

Jag anser att min studie bidrar med något nytt i detta, en ny vinkling vad gäller hur våldtäkter påverkar synen på män. Den litteratur och forskning som jag angett ovan ger en bra grund för min studie. Jag vill i denna studie fokusera på hur detta bidrar till tjejernas syn på män i allmänhet, inte bara på våldtäktsmän. Med reservation för att detta mycket väl kan finnas har jag inte funnit någon studie som har haft detta fokus. Jag anser därmed att min uppsats kommer med ett nytt bidrag till forskningen, om än i liten skala.

Jag anser att detta är mycket intressant ur en socialpsykologisk synvinkel då socialpsykologi handlar om hur individ och samhälle hör ihop, hur samhället påverkar individen och tvärtom. (Angelöw/Jonsson, 2000). Detta är precis vad jag anser att denna uppsats handlar om, hur samhället genom medias rapportering och allmänhetens prat om våldtäkter påverkar sju tjejers syn på män. Jag anser att min uppsats kan bidra till en förståelse för hur just detta går till, hur något som verkar ske ”där ute”, något som det talas om i media, djupt kan påverka en tjejs tankar och känslor kring män.

Avgränsningar och förklaringar

Då utrymmet i en C-uppsats är begränsat har jag varit tvungen att avgränsa mig. I min studie kommer jag inte att fokusera på kvinnor som blivit utsatta för våldtäkt då jag anser att detta redan har gjorts. Jag är intresserad av att undersöka hur de tjejer som aldrig blivit utsatta men som lever i detta samhälle och som ständigt får höra om att våldtäkter pågår påverkas. Vidare har jag valt att fokusera på okända män och inte närmare gått in på tjejernas syn på närstående män. Med okända män menar jag män som tjejerna inte känner eller inte tidigare har träffat. Naturligtvis finns det en rad olika typer av okända män och i denna uppsats kommer jag inte att närmare gå in på om det är skillnad på okända män och okända män, till exempel om tjejerna reagerar på samma sätt på en okänd man i rullstol eller en okänd man som ser ut på något särskilt sätt. Jag har fått begränsa mig till att tala om okända män i allmänhet.

Begreppet våldtäkt

”våldtäkt, sexualbrott som innebär bl.a. att någon genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt är jämförlig med samlag”
(<http://www.ne.se/våldtäkt>).

Ovanstående text är en definition av ordet våldtäkt. Jag har valt att i denna uppsats använda mig av och fokusera på detta ord. Inte för att jag anser att andra sexualbrott på något sätt skulle vara mindre viktiga eller att det inte skulle vara lika illa att bli utsatt för andra sexualbrott. Jag har helt enkelt valt att använda mig av ordet våldtäkt för att det är det ord som används flitigast i media och också av människor i allmänhet, det är också det ord som använts av mina informanter. Jag kommer inte att förklara våldtäkten som sådan närmare utan begreppet används just för att ordet våldtäkt är centralt.

TEORETISKA BEGREPP

För att analysera mitt material kommer jag att använda mig av en rad socialpsykologiska begrepp. Nedan kommer jag att presentera begreppen, vad de betyder och innebär. I del 3 kommer dessa begrepp till användning i samband med min analys av materialet.

Jag är av den uppfattningen att människan är socialt skapad och att det således är samhället som lär oss hur vi blir människor och samhällsvarelser. Detsamma gäller min syn på kön. Jag tror inte att vårt biologiska kön bestämmer våra sätt att vara, tänka eller agera. Jag är av den uppfattningen att detta skapas av människor socialt och hela tiden omskapas och förändras beroende på vilket samhälle och vilken kultur vi lever i. Nedanstående begrepp är bättre förklaringar på hur detta går till, hur vi lär oss av samhället och blir en del av det, hur våra könsroller blir till självklara och hur vi kategoriserar människor utefter kön och tror att vissa egenskaper hör ihop med det ena eller andra könet och hur detta till slut leder till könsstereotyper.

Socialisation och internalisering

Socialisation kan beskrivas som den process alla människor går igenom, den process där vi lär oss av övriga medlemmar i samhället att bli en del av detsamma. Vi lär oss att passa in, att anpassa oss, att fungera i samhället enligt de normer och regler som finns. Denna process är något som pågår genom hela livet och vad vi lär oss är beroende av vilket samhälle och vilken kultur vi lever i, det är således också olika från generation till generation. Till en början är det främst föräldrarna som agerare ”lärare” och påverkar barnet, detta kallas den *primära socialisationen*. Sedan har även skola och arbetsplatsen en stor roll i denna påverkan, under den *sekundära socialisationen*, då mycket av samhällets normer och värderingar överförs. Detta pågår sedan ständigt genom livet och en människa blir aldrig fullärd, nya normer och värderingar förs över i takt med att samhället förändras. Den *tertiära socialisationen* handlar om hur människor ständigt påverkas att tycka, tänka, agera och reagera av till exempel media. Genom *internalisering* tar vi in allt detta och gör det till vår egen kunskap, våra egna åsikter och tankar. Det är inte så att vi tänker att; jag tänker så här för att samhället säger att jag ska det, utan vi tar in detta, vi internaliserar detta in i oss själva, och gör det till våra egna och därmed för oss själva sanna tankar och åsikter. (Angelöw/Jonsson, 2000)

Begreppet socialisation anser jag hjälper oss att förstå hur vi lär hela livet och hur detta lärande, vår kunskap om och vår syn på världen, är beroende av det samhälle vi lever i. Vår syn på världen, hur den fungerar och är beskaffad, är inget som vi föds med. Den lär vi oss genom socialisationen och begreppet internalisering förklarar hur vi gör den kunskap som vi får av socialisationen till vår egen och hur den då kan verka som att vi själva uppfunnit den, som om den är oberoende av samhället.

Könsroller

Detta lärande som sker under socialisationen innefattar också läran om hur vi ska bete oss utefter vilket kön vi föds in i, vi socialiseras in i vår *könsroll*. Vi lär oss vad det innebär att vara man respektive kvinna och hur man bemöter människor av respektive kön. Detta är något som börjar tidigt och som vi får till oss redan i vaggan då undersökningar visar att man behandlar spädbarn olika beroende på vilket kön man tror att det har, trots att det på ett påklätt spädbarn är näst intill omöjligt att avgöra vilket kön det tillhör. (Angelöw/Jonsson, 2000) Under socialisationen lär vi oss sedan vilka beteenden och egenskaper som är förknippade med de olika könen, vad som räknas som manligt respektive kvinnligt. (Stainton Rogers/Stainton Rogers, 2002) Hur könsrollerna ser ut och hur de ska spelas blir vi ständigt påmind om:

”könsrollernas utformning sker inte enbart genom föräldrar, utan även genom t.ex. skola, massmedia och arbetsplatser. Schablonbilderna av män och kvinnors beteende förstärks och präntas in från nästan alla håll i samhället”.

(Angelöw/Jonsson, 2000, sid 98)

Under socialisationen får vi också lära oss att ”kvinna” och ”man” är två könsroller som tydligt skiljer sig från varandra. (Stainton Rogers/Stainton Rogers, 2002) Under den primära socialisation, kan ett sådant första tecken vara att man ser mamma och pappa = kvinna och man. Därefter skiljs man i skolan åt i omklädningsrummen på gymnastiken, pojkar i ett omklädningsrum och flickor i ett annat. Även här förstärks åtskillnaden mellan man och kvinna. Därefter finns en rad olika tecken som visar den unga vuxna från tidig ålder att detta är två viktiga kategorier och att de är olika varandra. Ett tydligt exempel är att det finns en symbol för män och en för kvinnor (med kjol) på allmänna toaletter. Överallt i samhället påminns man om könsrollerna man och kvinna och om att de är varandras motpoler.

Stereotyp och könsstereotyp

Som framgick i förra avsnittet förknippas könen med ett sätt att vara, tänka eller agera. Ett alltför starkt förknippande av detta kan leda till könsstereotypisering. En vanlig stereotyp kring manlighet är att en man ska vara stark, självständig, inte rädd för att använda våld, aggressiv och respektingivande t.ex. (Stainton Rogers/Stainton Rogers, 2002)

”... stereotypering innebär att man inte bedömer andra människor som individer utan utifrån vilken kategori de tillhör.” (Hinton, 2003, sid. 10)

Detta innebär att när vi möter en människa använder vi det som vi kan se och veta om denna person för att placera personen i en kategori, ofta handlar det om det vi kan se med blotta ögat så som till exempel hårfärg, hudfärg, längd eller kön. Vad gäller könsstereotyper är det vad vi kan se, som till exempel bröst eller skägg, som gör att vi kan placera personen antingen i kategorin kvinna eller också kategorin man. En stereotyp börjar ofta med att man känner igen en egenskap eller något fysiskt hos en individ som denna delar med en grupp människor. T.ex. om en person har skägg så kan vi placera den i kategorin man, då detta är ett manligt attribut. Då vi har identifierat detta kan vi skilja den här gruppen från andra grupper som inte har detta attribut; kvinnor. Därefter tillskriver vi gruppen en rad olika egenskaper som t.ex. att män är händiga, starka osv. När vi gjort klart för oss att den person vi möter tillhör denna grupp drar vi slutsatsen att denna person har de egenskaper som vi tillskrivit gruppen. Med andra ord, om vi ser en person med skägg drar vi slutsatsen att han är man och med detta drar vi en ytterligare slutsats om att den här personen är händig, stark och så vidare. Vi ser inte till den enskilda mannen utan bedömer honom utifrån den grupp vi har kategoriserat in honom i. Så blir denna man en stereotyp, vi utgår ifrån att han har alla de egenskaper som vi tror att gruppen han tillhör har. En av de vanligaste stereotyperna är just könsstereotyper och de hör tätt ihop med de könsroller som män och kvinnor har. (Hinton, 2003)

Stereotyper hjälper oss att förklara beteenden, vi gör stereotypen till en orsak. Varför slogs de där två männen? Jo för att de är män och män är aggressiva; händelsen får sin förklaring genom stereotypen. Stereotyper hjälper oss med färdiga förklaringar, att förenkla och begripa. Det vi tror oss veta om människor, det som skapar stereotyper handlar inte om vad vi faktiskt vet, utan vad vi fått höra från vänner, kollegor och vad som förmedlas till oss genom media, och på samma sätt förs de vidare och upprätthålls. (Hinton, 2003)

I min analys kommer jag att använda mig av begreppen *socialisation*, (*primär, sekundär och tertiär*), *könsroll*, *internalisering*, *stereotyp* och *könsstereotyp*.

DEL 2

METOD

Kvalitativ metod med gruppintervju

Jag har valt att använda mig av en kvalitativ metod i min undersökning. Jag har valt en kvalitativ metod framför en kvantitativ då min frågeställning handlar om att förstå något, jag vill undersöka upplevelser och tankar hos de intervjuade tjejerna. Hade jag däremot velat undersöka hur *många* tjejer som kände sig påverkade av våldtäkt eller hur *ofta* de väljer att åka taxi istället för att gå hem hade en kvantitativ metod kanske passat bättre. Jag har låtit syftet med min studie vara vägledande i mitt val av metod. (Trost, 1997)

Vidare har jag valt att göra gruppintervjuer. Detta val gjorde jag då en gruppintervju kan föda diskussioner mellan de intervjuade. Detta kan göra att det en respondent säger kan leda till att en annan respondent får en ny idé osv. Det var främst detta som gjorde att jag valde gruppintervju, att jag ville se hur tjejerna tillsammans diskuterade kring ämnet. Jag är medveten om att det också finns nackdelar med gruppintervjuer, som till exempel att vissa kan ta mer plats än andra, att det är svårt att få det som sagts att inte spridas utanför rummet och så vidare. (Trost, 1997). Jag ansågs trots detta att fördelarna vägde tyngre än nackdelarna. Vilken typ av intervju jag skulle göra var något jag funderade på länge, vilken typ av intervju som skulle passa min studie på bästa sätt. Jag funderade på att göra enskilda intervjuer där jag skulle intervjuade tjejerna en och en. Efter noggrant övervägande insåg jag att jag i enskilda intervjuer inte skulle kunna nå den diskussion som kan komma av att intervjuade flera tjejer tillsammans. Då jag har erfarenhet av att vara tjejgruppsledare trodde jag mig veta att när flera tjejer samtalar tillsammans är det lättare att få till en diskussion. Det var detta jag ville se, hur tjejerna tillsammans diskuterade kring ämnet. Jag beslutade mig därför för att göra gruppintervjuer.

Mina intervjuer har haft en låg grad av standardisering vilket innebär att jag har anpassat mig efter de intervjuade, jag har omformulerat frågorna och även haft nya frågor beroende på vad den tjej jag intervjuat har svarat. (Trost, 1997)

Tillkomsten av syfte, frågeställning och teori

Mitt slutgiltiga syfte och mina frågeställningar har fått växa fram under processens gång. Till en början, då jag gav mig in i min undersökning var min enda frågeställning; ”hur påverkas tjejer av våldtäkt”? Jag valde att ha en så stor och öppen fråga från början för att sedan låta materialet från intervjuerna tala om för mig vilka frågor jag skulle fokusera. Detta gjorde också att jag gav mig in i intervjuerna relativt öppen och inte fullt så bunden till vissa frågor. Materialet har sedan fått tala och leda mig i rätt riktning.

Detta gäller även för mitt val av teoretiska begrepp, materialet har väglett mig i detta och jag hade alltså ingen klar tanke innan jag påbörjade undersökningen om vilka begrepp jag skulle använda. Även detta gjorde jag för att i så liten utsträckning som möjligt känna mig styrd åt något specifikt håll. När jag skriver att materialet har väglett mig i mitt val av teoretiska begrepp menar jag att det är först efter att jag läst igenom intervjuerna som begreppen har dykt upp och de har således inte funnits med från början. När jag läste igenom materialet gång på gång kände jag relativt omgående att det vore rimligt att använda genusteori för att förklara resultatet, att diskutera hur mäns överordning och kvinnors underordning kunde vara en förklaring.

Efter ett samtal med min handledare, där han framförde att mitt material kanske också kunde analyseras på andra sätt, bestämde jag mig för att använda mig av en annan vinkling av detta ämne. Anledningen till detta var just att genusteori verkade vara det mest självklara valet av teori då det gäller en studie som handlar om könen på olika sätt, och jag ville se hur jag kunde analysera materialet genom andra teorier. Med detta inte sagt att jag inte tror att genusteori skulle vara en användbar teori för att analysera mitt material. Då jag återigen läste igenom materialet blev det för mig tydligt att begreppen socialisation och könsroll var begrepp som på ett bra sätt kunde förklara varifrån tjejerna fått deras uppfattningar om män, hur samhället formar människor och skapar uppfattningar. Framförallt blev detta tydligt då jag märkte att i stort sett alla tjejer delade samma uppfattning och att denna till stor grad påminde om den uppfattning som jag upplever finns i allmänheten i stort. Socialisationen anser jag på ett bra sätt beskriv just hur våra uppfattningar blir skapade, hur vi lär oss av övriga samhället. I detta ansåg jag också att könsroll och hur vi socialiseras in i dessa kunde vara en förklaring till tjejernas syn på män. Den tertiära socialisationen och medias roll blev också relativt självklara begrepp då jag upptäckte att tjejerna samtalade mycket kring film och tidningsrubriker som en källa varifrån de fick information om våldtäkter. Begreppet internalisering ansåg jag var ett begrepp som jag behövde för att förklara hur övriga begrepp blir inlärd hos människor.

Begreppen stereotyp och könsstereotyp ansåg jag gav ytterligare en dimension till analysen och dessa begrepp tillförde också en förklaring till *varför* människor kategoriserar eller uppfattar andra och hur detta faktiskt kan vara till en hjälp för att begripa världen.

Vidare anser jag att de teoretiska begrepp jag valt medför att det blir tydligt att mitt material analyserats ur ett socialpsykologiskt perspektiv då flera av begreppen kan räknas till grundbegrepp i socialpsykologin.

Vetenskapsteoretisk ansats och förförståelse

Denna studie har en hermeneutisk ansats. Detta innebär att jag har använt mig av min förförståelse och min empati för att försöka förstå mina informanter. Hermeneutik handlar om att tolka och detta kan man göra genom sin förförståelse; tidigare erfarenheter och upplevelser. (Thurén, 2007).

Jag är medveten om att min förförståelse naturligtvis kan ha påverkat resultatet i denna studie. Jag vill därmed redogöra för denna så att du som läsare kan förstå vilka delar av mig som har varit med mig i detta arbete.

För det första är jag ung kvinna, precis som mina informanter. Jag lever också i detta samhälle, precis som mina informanter. Detta innebär att jag naturligtvis också påverkas av rapporteringen om våldtäkter. Detta anser inte jag är någon nackdel utan att det snarare gör att jag kan förstå mycket av det som mina informanter talar om. Då detta är en C-uppsats i socialpsykologi är jag naturligtvis också påverkad av min kunskap i detta och detta har präglat hur jag ser på världen. Denna kunskap är svår att ta bort och det är heller inget som jag anser är nödvändigt, då det är genom just denna kunskap som jag har kunnat tolka materialet. Som jag nämnde i inledningen till mina teoretiska begrepp har jag en tanke om att människan är socialt skapad och att allt det vi gör, känner och tänker är beroende av det samhälle vi lever i. Min förförståelse och således min tolkning är naturligtvis beroende och påverkat av detta, min syn på världen och hur den är beskaffad.

Materialet i denna uppsats är tolkat av mig med min unika förförståelse. Jag antyder inte att denna tolkning på något vis skulle vara den enda möjliga tolkningen, utan detta är min tolkning. Jag är medveten om att tolkningen av resultatet skulle ha kunnat se annorlunda ut om den gjorts av någon annan med dennes förförståelse, till exempel kanske en man eller en person från en annan kultur gjort en annan tolkning.

Urval

Jag valde att intervjua tjejer i gymnasieåldern. Dels av praktiska skäl, att detta är en grupp som går att finna på ett specifikt ställe, till skillnad från om jag valt att intervjua kvinnor i allmänhet. Dels för att jag trodde att det på en gymnasieskola skulle finnas kompisgrupper som tillsammans skulle vilja vara med och att jag då lättare skulle kunna se hur tjejerna samtalande tillsammans. Jag hade också tillgång, genom en bekant, till en gymnasieskola dit jag skulle kunna få tillträde.

Mitt val att intervjua endast tjejer och inte killar beror på att det är absolut vanligast att tjejer utsätts för våldtäkt. Naturligtvis finns det även killar som utsätts men tjejer är i absolut majoritet.

Vidare anser jag att denna åldersgrupp, tjejer i gymnasieåldern, är intressant då de är ”unga vuxna” och många har börjat ha sexuella relationer och erfarenheter. Det är också många som i denna ålder mer och mer börjar röra sig ute och gå på fester, kanske går ensamma hem från bussen en sen kväll osv. Vidare är denna ålder också den ålder då fler kanske skaffar sig seriösa förhållanden och kanske börjar fundera på framtida relationer, familjeliv och liknande.

Mitt urval är baserat på frivillighet. Jag har inte handplockat mina respondenter utan de som är med i studien är de som själva velat. Då de tjejer som är med i studien själva har anmält sitt intresse är det rimligt att fundera över hur detta kan ha påverkat resultatet. Då detta är tjejer som själva ville vara med kan det vara rimligt att tänka sig att dessa tjejer hade ett intresse för ämnet, kanske också att de tidigare hade funderat på liknande frågor. Vidare är det möjligt att resultatet också är påverkat av att flera av tjejerna sedan tidigare kände varandra, att de till exempel kan ha påverkat varandra på olika sätt eller att de känt sig pressade att svara som sina vänner. Jag är medveten om att detta kan ha påverkat resultatet på olika sätt och att det kanske hade sett annorlunda ut om mitt urval gått till på något annat sätt.

Vidare är det också så att andra faktorer i urvalet kan ha påverkat resultatet. De enda krav som jag haft på mina respondenter är att de ska vara över 15 år och räkna sig till det kvinnliga könet. Jag har inte räknat med etnicitet, bakgrund, sexuell orientering, val av gymnasieprogram eller liknande. Hade jag haft längre tid på mig hade det varit intressant att även ta med dessa faktorer i mitt val men i en storlek på studie som denna fanns inte utrymme för dessa faktorer. Jag är medveten om att resultatet kan ha sett annorlunda ut om fler av tjejerna till exempel haft en utländsk bakgrund eller om tjejerna gått på olika gymnasieprogram.

Jag har intervjuat sju stycken tjejer, ett bra antal enligt mig. Detta antal har jag gjort att jag har kunnat hantera materialet, fler hade nog varit svårhanterligt både vad gäller materialmängd och vad gäller tid. ”... ett fåtal väl utförda intervjuer är mycket mera värda än ett flertal mindre väl utförda”.(Trost, 1997).

Etiska aspekter

Då ämnet kan anses känsligt valde jag att endast intervjua personer över 15 år. Jag valde också att vara tydlig från början med vad det var jag ville undersöka och undvek att vara ”luddig” med mitt syfte. Jag är medveten om att detta naturligtvis kan ha påverkat tjejerna i deras svar, att de redan från början varit medvetna om vad det var jag skulle fråga om. Dock anser jag att det var viktigare att vara ärlig mot mina respondenter redan från början för att de inte skulle känna sig förda bakom ljuset vid en eventuell läsning av uppsatsen. Dessutom tror jag att detta val, att informera dem om mitt syfte redan från början, gjorde att tjejerna hann reflektera över ämnet innan intervjun och att detta kan ha bidragit till att intervjuerna flöt på så pass bra som det gjorde.

Jag var också medveten om att detta ämne kan väcka frågor och tankar och jag funderade på hur tjejerna möjligen skulle kunna känna sig efter att intervjun var klar. Av detta skäl valde jag att i den tredje och avslutande delen av intervjun ta upp detta, jag frågade hur tjejerna kände sig och vilka känslor och tankar som de bar på efter intervjuns slut. Jag valde också att kontakta vissa tjejer i efterhand, som verkade ha påverkats extra mycket av intervjun, för att höra hur de kände sig och upplevde intervjun i efterhand.

Jag är också fullt medveten om att jag som intervjuare och också som äldre än mina respondenter kan ha påverkat dem och deras svar. Detta har inte varit min avsikt. Då jag ville att intervjun skulle ses som ett ömsesidigt samtal mellan mig och informanterna valde jag att vara så informell som möjligt. För att ytterligare skapa förtroende och trygghet har jag själv deltagit i diskussionen, inte på så sätt att jag framfört egna åsikter utan mer genom att jag fört diskussionen vidare genom nya frågor.

För att så långt som möjligt bevara mina respondenters anonymitet har jag valt att använda fingerade namn i resultatredovisningen, namn som inte på något sätt liknar eller påminner om informanternas riktiga namn. Av samma skäl har jag också valt att ta bort vissa överflödiga ord i citaten och gjort dem mer läsvänliga för att inte framställa respondenten i dåliga dager på något sätt.

Innan intervjun

Mina respondenter har jag funnit på en gymnasieskola i en medelstor svensk stad. Rent konkret gick det till så att jag genom min kontakt fick komma till skolan och stjäla fem minuter av lektionstid. Killarna i klassen ombads att kliva ut ur rummet och sedan höll jag en kort presentation av mig själv och mitt ämne. Jag berättade för tjejerna varför jag var där och också vad min uppsats skulle handla om. Jag redogjorde för hur intervjun skulle gå till och berättade att de självklart skulle få vara anonyma och att medverkan var helt frivillig. Därefter frågade jag om någon skulle vara intresserad.

I den första klassen mötte jag en liten grupp tjejer, där var fyra tjejer intresserade och vi bokade in en tid veckan efter. I den andra klassen möttes jag av en stor grupp tjejer och jag upplevde det som att flera tyckte att det kändes pinsamt att räcka upp handen och anmäla sitt intresse bland så många. Jag sa därför att de som var intresserade kunde stanna kvar och de som inte var det kunde lämna rummet. Jag märkte tvekan hos flera av tjejerna men de verkade falla för gruppsycket och följde med den stora massan ut genom dörren. Tre tjejer stannade kvar och jag bokade en tid även med dessa. Vid den första intervjun dök ingen av tjejerna upp, till min stora besvikelse. Jag funderade länge på vad som hade gått fel, varför de inte hade kommit och varför de sagt ja från början. Senare kontaktade jag dessa tjejer via mail och fick reda på att de missat tiden men fortfarande var intresserade. Vi bokade in en ny intervju och två stycken kom. Även till den andra intervjun kom två stycken tjejer. Efter detta, då jag inte ansåg att fyra tjejer var tillräckligt, fick jag börja om igen och gå ut i en ny klass och fråga om intresse. Där var det tre tjejer som var intresserade och alla tre dök upp till intervjun. Allt som allt dök sju stycken tjejer upp till tre olika intervjuer.

Innan intervjun ägde rum funderade jag på hur intervjun skulle gå till. Jag ville skapa en känsla av ”tjejträff” under intervjun och så mycket som möjligt få bort den formella känslan som en intervju kan föra med sig. Jag funderade också på hur jag skulle göra för att tjejerna inte skulle svara enligt vilka svar de trodde att jag ville höra eller vad som skulle kunna anses vara rätt svar. Jag ville undvika att bara ställa frågor för att istället frammana en diskussion där jag fick se hur de tillsammans diskuterade. Därför valde jag att ha med inslag av övningar så som ”ta-ställning-övningar”, som innebär att tjejerna får ta ställning till olika scenarion och händelser. Vid varje händelse eller scenario finns tre olika alternativ och också ett ”öppet” alternativ, där tjejerna får välja ett helt eget svar.

Jag ansåg att detta var det bästa sättet att få fram hur tjejerna tänkte kring ämnet. Vidare vet jag, av egen erfarenhet, att det kan vara lättare att svara på en fråga om man får ett givet scenario att ta ställning till. Då blir det ofta att man först tänker på hur man skulle göra, då det är denna frågan handlar om, och sedan därefter börjar fundera på varför. Jag anser att detta sätt att ställa frågor blir mer tillåtande, det är lätt att fastna i funderingar på vilket det bästa och rätta svaret skulle vara om man får en direkt fråga. Vidare är det ofta så, enligt min erfarenhet, att hur människor i praktiken agerar inte alltid stämmer överens med hur de talar om vissa saker.

Då min uppsatsidé föddes efter mitt möte med mannen på rastplatsen, som jag beskriver i inledningen, valde jag att ta med liknande scenarion i min frågeguide. Detta gjorde jag då det var just detta som jag funderade på, hur synen på män påverkades av våldtäkter.

Ett exempel ur min frågeguide:

”Du går hem från bussen och en man går bakom dig. Vad gör du?”

-Inget

-Ökar takten

-Saktar ner så ni kan gå bredvid varandra

Detta är en helt vardaglig händelse och jag tog med detta scenario för att se om tanken på våldtäkt var något som ständigt fanns närvarande hos tjejerna i olika möten med män. Jag valde också att ha med scenarion som skulle kunna tolkas på olika sätt, även detta för att se om våldtäkt var det första som tjejerna kom att tänka på. Jag hade med ett scenario där en manlig lärare under ett utvecklingssamtal la sin hand på tjejens arm. Detta scenario valde jag för att se om en sådan gest från en man skulle kunna framkalla tankar på våldtäkt hos tjejerna.

Jag formulerade en frågeguide (se bilaga 2) där jag delade upp intervjun i tre delar. I den första delen ville jag få tjejerna att börja prata och känna sig lite varma i kläderna, genom en presentationsrunda och lite allmänt prat. I den andra delen placerade jag ”ta-ställning-övningarna” och även lite siffror kring sexualbrott att samtala kring. Den tredje delen syftade till eftertanke och här planerade jag att fråga tjejerna om deras tankar och känslor när intervjun var slut.

Innan tjejerna dök upp till intervjun fick jag mig tilldelat en sal på skolan. Väl därinne möblerade jag i en trevlig sittning för att skapa en god stämning. Av samma skäl hade jag med mig frukt, läsk och godis till varje intervju. Jag förberedde mig också genom att skriva upp lite statistik och siffror kring våldtäkt (några av de som jag nämnde i bakgrunden) på tavlan för att få tjejerna att tänka kring detta när de steg in i rummet.

Under intervjun

Jag utförde tre olika intervjuer, två stycken med två tjejer och en intervju med tre tjejer. Samtliga intervjuer varade under drygt 1 timme.

För att spela in intervjuerna använde jag mig av en mobiltelefon. Jag valde detta trots att detta kan medföra en risk att respondenten kan känna sig obekvämt, bli mer vaksam i vad hon säger osv. (Andersson 1994). Jag ansåg att denna risk var relativt liten jämfört med risken att missa viktiga delar som jag ansåg skulle följa med ett val att endast anteckna med papper och penna. Då mina intervjuer också innehöll övningar hade det varit ytterst besvärligt för mig att hela tiden anteckna och detta hade i stor utsträckning begränsat mitt deltagande och mitt aktiva lyssnande. Jag anser att mobiltelefonen hjälpte mig att helt fokusera på intervjun. Jag var noga med att tala om för tjejerna att inspelningen endast var ett hjälpmedel för mig och att jag var den enda som skulle ha tillgång till den. Ingen av tjejerna motsatte sig att jag spelade in.

När tjejerna kom till intervjun började vi med att jag återigen tog upp mitt syfte och jag delade också ut ett brev till tjejerna (se bilaga 1) som tog upp information kring deras medverkan i denna uppsats och också mina och min handledares uppgifter vid eventuella frågor. Jag informerade om deras frivillighet och om att jag skulle göra allt för att bevara deras anonymitet. Jag gjorde också klart att jag välkomnade deras frågor om det var något som de funderade på och jag poängterade att det inte fanns några rätt eller fel svar på mina frågor. Därefter presenterade vi oss för varandra och jag berättade för tjejerna om händelsen vid rastplatsen och jag frågade dem vad de tänkte kring denna händelse, varför de trodde att jag hade reagerat som jag gjorde. Alla tjejer svarade att jag antagligen var rädd för att bli våldtagen. Som jag nämnde tidigare valde jag att vara tydlig från början med att jag ville undersöka hur man som tjej påverkas av förekomsten av våldtäkter så detta har inte varit något otydligt i intervjuerna. Att detta kan ha påverkat tjejernas svar är naturligtvis möjligt, att de redan från början hade tankar kring våldtäkt när de klev in i rummet. Ändå tror jag att de flesta diskussionerna sett ungefär likadana ut även om jag inte tidigare berättat om vad

intervjun skulle ha handlat om. Detta baserar jag på tjejernas självklara och snabba svar på vissa frågor, deras öppna sätt och hur de diskuterade kring ämnet.

Efter att vi hade samtalat om denna händelse gick vi vidare till att tala kring siffrorna som jag skrivit upp på tavlan. Så långt har intervjuerna sett relativt lika ut. Vad som följt därefter har skiljt sig från intervju till intervju. I en intervju uppehöll vi oss länge kring siffrorna på tavlan, detta bland annat då flera av tjejerna inte tidigare sett dessa siffror och blev chockade. Detta gjorde att jag kände att jag ville fråga mer kring hur det tänkte kring detta och detta ledde till olika diskussioner. Efter detta tog jag upp mina olika scenarior och vid varje scenario har en hel del diskussioner följt. Även i denna del har det sett mycket olika ut i de olika intervjuerna, helt beroende på vad som har dykt upp och vad tjejerna har fört på tal. Graden av standardisering har därmed sett lite olika ut, då jag i en intervju höll mig relativt mycket till guiden medan jag i en annan intervju bara tog upp två eller tre scenarior. Detta har helt berott på vad tjejerna har pratat om, i en av intervjuerna uppehöll vi oss länge vid scenariot som tog upp mannen vid bussen, detta på grund av att tjejerna tog upp andra liknande händelser och detta fick diskussionen att leda in på trygghet och så vidare. Jag har i de olika intervjuerna försökt att vara så lyhörd som möjligt och följa upp det som tjejerna har sagt med nya frågor. Detta innebär att alla frågor och scenarior som finns i intervjuguiden inte hanns med vid varje intervju utan att endast ett fåtal togs upp.

Då intervjun led mot sitt slut har vi vid varje intervju diskuterat känslor och tankar som har följt med intervjusituationen. Även här har det sett lite olika ut. Vid den första intervjun var tjejerna lite nedstämda och uttryckte känslor av hopplöshet, i de två andra har tjejerna varit positiva och glada vid slutet av intervjun.

Efter intervjun

Efter intervjun var det dags för transkribering. Jag skrev ut alla mina intervjuer ordagrant och läste därefter igenom dem om och om igen, varvid många intressanta teman och funderingar har dykt upp. På detta sätt har mina frågeställningar vuxit fram då jag funnit två tydliga teman; tjejernas syn på okända män respektive deras syn på mäns sexualitet och aggressivitet. Jag har lyssnat och läst igenom intervjuerna flera gånger, detta har varit till stor hjälp för att komma nära materialet, många nya intressanta spår har dykt upp vid varje ny lyssning. Då varje intervju varade under ca 1 timme blev det mycket material men jag upplever ändå att det hade varit hanterbart. Under tiden då jag lyssnat och läst mina intervjuer har mina frågeställningar vuxit fram.

De tolkningar som jag gjort av materialet har också dessa vuxit fram i samband med läsningen av utskrifterna. Då jag funnit de två tydliga temana och således formulerat mina frågeställningar använde jag mig av valda begrepp för att tolka resultatet. Detta har främst pågått genom tankeverksamhet då jag om och om igen läst utskrifterna utifrån mina frågeställningar och reflekterat över hur detta kan analyseras med hjälp av de teoretiska begreppen. Som jag tidigare nämnt är detta min tolkning av resultatet och jag är medveten om att det finns andra möjliga tolkningar. Dock menar jag att min tolkning kan anses rimlig genom att jag kopplar ihop resultatet direkt med de teoretiska begreppen utan att lägga in alltför mycket däremellan. Tolkningar med hjälp av andra teorier är naturligtvis möjliga men jag anser att den tolkning jag gjort med just dessa specifika begrepp bör anses trovärdig i den mån att en annan forskare som analyserat resultatet med hjälp av samma begrepp bör komma fram till en liknande tolkning.

Om jag skulle göra om denna studie idag skulle jag valt att vara mer fri i mina frågor och inte varit så bunden vid min frågeguide. Vid lyssnandet av intervjuerna märkte jag hur jag slappnade av mer och mer för varje intervju och hur jag blev mindre rädd för tystnad i takt med att jag blev mer bekväm i situationen. Jag märkte också att jag var rädd för att komma med egna åsikter och tankar, hade jag gjort om intervjuerna idag skulle jag försöka att inte vara lika orolig för att visa mer av mig själv och mina egna funderingar.

Kvalitet och tillförlitlighet

Med reliabilitet menas ofta att man ska kunna göra om samma undersökning igen och då få samma svar. Med validitet menas att frågan jag ställer mäter det den ska och inget annat. (Trost 1997). Då min studie är kvalitativ är detta svårt att "bevisa" men jag anser att min studie har hög trovärdighet då jag tydligt redovisat mitt tillvägagångssätt och reflekterat över etiska aspekter, varit självkritisk och tagit upp fel och brister i min undersökning. För att min studie ska vara så tillförlitlig som möjlig har jag valt att ta med många citat så att du som läsare själv ska kunna värdera min analys. Vad gäller kvaliteten på min studie anser jag att den bör betraktas som hög. Intervjuerna har enligt min egen bedömning varit väl genomförda på så sätt att jag varit väl förberedd inför dem, att jag låtit intervjuerna vara så pass långa som en timme och att detta har gjort att tjejerna fått god tid på sig att komma till tals. Vidare har jag lagt ner mycket tid på transkribering och analys och jag har redovisat resultaten genom många citat.

DEL 3

RESULTATREDOVISNING/ANALYS

Min undersökningsgrupp består av sju stycken tjejer. Mina respondenter är Jasmin, Lollo, Sanna, Josefine, Minou, Kim och Ida. Samtliga tjejer är mellan 16 och 20 år och bor i en medelstor svensk stad. Nedan kommer dessa till tals.

Jag har valt att dela in resultatet efter mina frågeställningar. Efter varje frågeställning följer en analys med olika rubriker. Jag har valt att göra på detta sätt för att underlätta läsningen.

Hur ser tjejerna på okända män?

Under intervjuerna talade vi en hel del om hur tjejerna förhöll sig till män i olika situationer, detta kunde t.ex. handla om hur de skulle hantera att en okänd man satte sig bredvid dem på en bänk eller att en man gick bakom dem när de gick från bussen. Ganska snabbt insåg jag att det var stor skillnad på män som de kände och män som för tjejerna var okända. Vi pratade om hur tjejerna skulle reagera och hantera situationer där de på ett eller annat sätt skulle möta en okänd man. Bland annat så tog jag upp situationen som jag beskrev i inledningen, den situation där en okänd man parkerade sin bil bredvid min på en rastplats och jag låste dörren. Jag frågade tjejerna hur de tänkte om att jag gjorde detta och varför de trodde att jag gjorde det. De flesta tjejerna tittade på mig med höjda ögonbryn och verkade nästan inte förstå frågan. Alla tjejerna förstod mig fullständigt och tyckte att mitt agerande var näst intill självklart, jag frågade Jasmin varför hon tyckte att mitt sätt att reagera var så självklart.

Jasmin: *"man litar ju inte på främlingar"*

Jag: *"nej?"*

Jasmin: *"och speciellt inte män"*

Här blev det tydligt att det inte handlade om främlingar i allmänhet utan att det var när det gällde just män som tjejerna tyckte att detta agerande var helt rimligt. Detta blev sedan mer och mer tydligt under de olika scenariorna, ofta började jag med att ta upp ett scenario där en okänd man figurerade för att därefter ta upp samma scenario igen men då byta ut främlingen till en kvinna. Svaren blev helt olika beroende på om det var en okänd man eller en okänd kvinna, tjejerna brydde sig inte nämnvärt mycket om ifall en kvinna hade befunnit sig på

samma plats eller gjort samma sak som en okänd man. Jag provade även att byta ut den okända mannen mot en man som för tjejerna var bekant på ett eller annat sätt. Här blev svaren också annorlunda, det verkade inte finnas något obehag förknippat med detta. Detta förklarade tjejerna med att det är självklart att man inte är rädd för någon man känner.

Det verkade vara just den okända mannen som triggade igång tankarna hos tjejerna. Själva existensen av den okända mannen verkade skapa en känsla av obehag eller rädsla, en känsla som inte verkade infinna sig när det gällde en okänd kvinna. Detta fick mig att fundera på vad det egentligen var som de var rädda för, som de inte var rädda för när det gällde en okänd kvinna. Främling som främling? Då jag försökte nysta i denna rädsla framgick det tydligt vad det var som tjejerna var rädda för, Sanna förklarar på ett tydligt sätt:

Sanna: "ja att han börjar slita tag i mig eller typ så här dra med en nånstans, slå till en så man typ svimmar och ta en därifrån eller nåt jag vet inte"

Jag: " ... tänker du då att han kan misshandla eller råna dig? "

Sanna: "alltså det bryr jag mig väl inte så mycket om alltså om han misshandlar mig så, alltså det beror väl på, alltså råna mig det kan han gärna få göra alltså det lider väl inte jag av så." ... "misshandlar han mig då kanske han slår mig typ en gång i ansiktet och sparkar mig i magen sen läker det, det är bra sen. Visst alltså det kan ju fortfarande påverka en själv men inte på samma sätt som en våldtäkt så det är klart att våldtäkten oroar mest och det är ju det man tänker på. Först och främst."

Precis som Sanna svarade de flesta andra tjejerna våldtäkt, de verkade förknippa dessa okända män med risken för våldtäkt. Som Sanna sa så handlade inte hennes vaksamhet mot okända män om att hon var rädd för misshandel eller rån, utan det är våldtäkten som hon är rädd för.

Tanken på våldtäkt verkade vara något som för tjejerna ständigt fanns närvarande i sådana här situationer. Det verkade inte krävas att mannen i fråga skulle göra något särskilt eller ens tilltala tjejen, det räckte med att hon var ensam och att det fanns en okänd man med i situationen. I mina frågor och i de scenarion som jag tog upp med tjejerna fanns det aldrig något uttalat om att den här mannen på något sätt skulle ha visat att han hade onda avsikter. I dessa scenarion handlade det endast om att det fanns en okänd man med i bilden. Det handlade om helt vardagliga händelser och inget som skulle kunna antyda att det skulle finnas en risk för våldtäkt. Annat än att det just fanns en okänd man med i bilden. Och det verkade

vara just detta som innebar en risk. Det verkade som att det var just detta, själva existensen av en okänd man, som gjorde tjejerna obehagliga till mods. Trots att det inte fanns något specifikt som pekade på att denna man var ute efter tjejen eller ens att han skulle ha tittat på henne, var tjejerna alltid på sin vakt.

Det blev sedan mer och mer tydligt genom intervjuerna, att tjejerna hade en hel rad strategier för att hantera möten med okända män. Återigen verkade det inte krävas att mannen ifråga skulle ha gjort något, bara att han fanns där, för att de skulle använda sig av dessa strategier. Lollo berättade om hennes vana att springa när hon träffade på en okänd man.

Lollo: *"springer"*

Jag: *"så du har ett eget alternativ?"*

Lollo: *"ja jag springer "... "... det gör jag jämt."*

Andra tjejer talade om att de placerade nycklarna mellan fingrarna när de gick från bussen och en okänd man gick bakom, andra berättade om att de alltid hade mobilen redo och ringde någon eller att de låtsades ringa någon om det inte fanns någon att ringa. Jasmin berättade om sin strategi som hon alltid använde som gick ut på att hon stannade upp och låtsades leta efter något i väskan så att den okända mannen kunde gå om henne. Hon gjorde detta så hon för att ha bättre koll på honom. Kim ville hellre ha honom nära:

Kim: *"... jag sitter kvar och så ringer jag nån för jag känner lite så här att det är skönare att vara nära faran än långt borta."*

Att vara nära faran än långt borta... Detta scenario handlade om att en okänd man satte sig bredvid på en bänk och hur tjejerna då skulle reagera. Trots att jag inte nämnde något om att detta på något sätt skulle vara en farlig man kopplar Kim direkt ihop detta med som hon uttrycker det: fara.

Tjejerna talade om dessa strategier som något självklart och många av dem skämtade om det och skrattade åt hur rädda de var när de var ute ensamma. Som om detta för dem var något helt naturligt och som de inte reflekterade så mycket över. De verkade inte se detta som känsligt eller svårt att prata om överhuvudtaget, utan bara helt självklart.

Jag frågade tjejerna om det inte fanns någon möjlighet att en okänd man skulle kunna vara en trygghet ute på kvällen. Här verkade inte tjejerna tycka att den tanken riktigt gick ihop, hur skulle man kunna veta vilken okänd man som är farlig och vilken som inte är det?

Jag: *"... tänker ni aldrig att den här mannen som går där skulle kunna vara en trygghet?"*

Sanna: *"nej aldrig."*

Josefine berättade för mig om en händelse då en man erbjudit henne att vara just denna trygghet en sen kväll:

Josefine: *"... jag skulle gå hem från stan så kom det en kille och åkte upp med bil och fråga vart jag skulle" ... "han bara ja men vill du ha skjuts för du borde inte gå ute när det är så här sent, det kan hända nånting liksom. Och det i sig är ju alltså verkligen jättesnällt men man vågar ju inte ta den risken"*

Vi pratade om varför de gjorde så här, vad de trodde att det berodde på att de var så rädda just när det gällde okända män trots att dessa överfallsvåldtäkter endast utgör 12 % av alla våldtäkter. För det första verkade det för de flesta tjejer vara ny information, de flesta av dem trodde att det var överfallsvåldtäkterna som var dominerande. Flera av tjejerna nämnde media som förklaring, att det ständigt rapporteras om dessa våldtäkter. Minou talade mycket om film och tv och om hur våldtäkt visas upp där och många tjejer talade om att det är väldigt sällan som man hör om våldtäkter som har begåtts av någon som tjejen känner, det är alltid en okänd man med i bilden. En okänd man verkade helt enkelt vara en signal, ett varningstecken. Ida förklarar det så här:

Ida: *"nej men alltså jag vet inte jag tror det har mer med att bara för att man hör så mycket om dom här våldtäkterna, det är kväll ute, det sätter sig en man bredvid dig som du inte känner då börjar det komma upp faktorer som faktiskt har hänt att det har tidigare blivit våldtäkter och det är då jag tror man börjar tänka oj här sitter det en man jag känner honom inte det är kväll hm jag kanske ska gå jag kanske kan gå några meter bort så jag har ett försprång om jag behöver springa eller nånting sånt"*

Vi diskuterade kring hur de tänkte om detta egentligen, att de aktade sig för alla okända män. Många av tjejerna verkade tycka att det så klart var sorgligt men samtidigt nödvändigt, flera

av tjejerna använde frasen ”*man tar det säkra före det osäkra*”. Eller som Lollo och Jasmin svarade på frågan utan att tveka:

Jag: ”...så är det så att alla okända män skulle kunna vara farliga?”

Lollo: ”*ja det skulle dom kunna vara*”

Jasmin: ”*absolut*”

Lollo: ”*man kan inte veta vem som är det och inte*”

Analys

Här talar resultatet sitt tydliga språk och tjejerna säger det till och med själva; okända män är potentiella våldtäktsmän. De använder inte de orden men jag tolkar deras svar och deras självklara prat om hur de aktar sig för okända män som att det är precis så det är. Med detta inte sagt att de tror att alla okända män är våldtäktsman men de bemöter okända män *som om* de skulle vara det, de tar det säkra före det osäkra. Det räcker med existensen av en okänd man för att tankar på våldtäkt ska uppstå hos tjejerna, det verkar som om en okänd man är förknippad med våldtäkt. De har var och en klara strategier för att minimera risken för att denna man ska kunna våldta henne. En okänd man innebär en risk, oavsett vad han gör. Det enda två kriterierna som han behöver uppfylla är att han för tjejerna är okänd och att han är man. Vad kan detta bero på?

Akta dig för farliga gubbar

Här tror jag att den livslånga *socialisationen* är en förklaring på tjejerna syn på okända män som potentiella våldtäktsmän. Att det handlar om just den livslånga *socialisationen* menar jag innebär att detta inte har en början eller ett slut, det är inte så att detta lärs in under en specifik tid och sedan slutar vid en annan, att denna kunskap på något sätt skulle vara fast och en gång för alla inlärd. Nej jag tror att denna kunskap hela tiden fylls på och lärs in och *internaliseras*. Med detta menar jag också att det är något som kan förändras, att kunskapen som tjejer får genom livet kanske ser annorlunda ut om 50 år, beroende på hur samhället ser ut då.

Jag tror att detta är något som tjejer får lära sig genom hela livet, att akta sig för okända män, denna information får de sig ständigt tilldelad. Det startar under den *primära socialisationen* då vi av våra föräldrar får sagor och historier berättade för oss, skräckhistorier där man lär sig att vara rädd för framförallt främlingar, båda män och kvinnor. När barnet börjar gå i väg på

egen hand brukar de flesta föräldrar vara tydliga mot barnet med att det ska akta sig för främlingar och inte prata med någon dom inte känner och absolut inte följa med en främling. Här lär vi oss att främlingar, personer som för oss är okända, är farliga. Denna information tar vi in och *internaliserar* och det blir sedan självklart för barnet att främlingar är farliga.

När barnet blir än lite äldre, under den *sekundära socialisation*, blir denna främling en man då synen och hörseln vidgas och barnet börjar lära av övriga samhället, av vänner och bekanta och skolan. Barnet hör historier om platser dit hon inte bör gå för där finns det ”farliga gubbar”, det är vanligt att tjejer får höra att en tjej inte ska gå hem ensam, föräldrarna påminner om att ringa om tjejen ska gå hem själva och den unga tjejen börjar höra om tjejer som blivit våldtagna. Jag tror att det är i den *sekundära socialisationen* som dessa farliga gubbar kopplas ihop med våldtäkt, då en ung tjej inser att det främst är när man är tjej som man måste göra alla dessa saker; ringa hem, inte följa med en okänd man någonstans och så vidare. Här märker tjejer att killkompisarna inte riktigt har samma regler.

Detta tar inte på något sätt slut med vår tidiga *socialisation*. Det fortsätter ständigt och bilden av den okända mannen nyanseras inte utan fortsätter att upprätthållas hela tiden, av alla egentligen. Av tjejer själva som inte låter sina tjejkompisar gå ensamma hem, av pojkvänner/flickvänner som alltid vill komma och möta, av arbetsgivare som inte tycker att en tjej borde jobba ensam på kvällen och så vidare. Vidare är det inte ovanligt att en tjej som följt med en okänd man någonstans för höra att hon är korkad eller att detta var osmart. Vid sådana tillfällen läggs ett och ett ihop och det tjejer lär sig av att höra detta är att okända män är farliga, okända män innebär en risk. Det handlar sällan om att tjejer bör akta sig för dessa okända män för att det finns en risk för att bli rånad eller misshandlad, det är snarare väldigt öppet och uttalat: gå inte hem själv, du kan bli våldtagen. Detta har jag själv fått sagt till mig vid ett flertal tillfällen och tjejerna talar också tydligt om detta, att det är just våldtäkt som de förknippar med okända män, inte rån eller misshandel. Detta tycker jag gör det än mer tydligt att samhället och media har en viktig del i detta. Att det kan finnas en risk att en tjej kan bli rånad av en okänd man finns naturligtvis, det kan nog de flesta hålla med om, men detta är inget som tjejerna talar om och det tror jag handlar om att samhället inte varnar för detta på samma sätt och framförallt så är det relativt ovanligt att tidningarna skriver om att en kvinna blev rånad av en okänd man.

Att tjejerna talar så självklart om att okända män är potentiella våldtäktsmän är föga förvånande när man börjar se till hur tjejer genom *socialisationen* just får lära sig detta. Att

detta sedan har *internaliserats* anser jag att man kan se tydligt på det sätt som de talar om detta, det är självklart att akta sig för män som man inte känner.

Mannen var för kvinnan okänd...

Att det är så här, att tjejerna är rädda för okända män trots att statistiken visar att det "borde" vara män de känner som de är mest rädda för, tycker jag är ett uppenbart tecken på hur media genom den *tertiära socialisationen* påverkar och överför attityder och värderingar. Vi får mängder av information från tidningar, film och tv som säger åt oss att akta oss för okända män då dessa innebär en risk för våldtäkt. När våldtäkt porträtteras på film är det ofta överfallsvåldtäkter som vi får se, precis som mina informanter talar om. Detta blir tjejerna naturligtvis påverkade av, då de ständigt matas med bilder av en okänd man som våldtäktsman.

I den stad som jag själv bor i har det på senaste tiden varit ett flertal överfallsvåldtäkter som media är flitiga med att rapportera om. Säkert har det också skett att andra typer av våldtäkter, men detta uppmärksammar inte media i samma utsträckning. Om man endast ska gå på vad media rapporterar om så är det som om de enda våldtäkter som sker är överfallsvåldtäkter; våldtäkter utförda utomhus av en man som kvinnan inte sett tidigare. Vad detta beror på är en helt ny uppsats. Att tro att denna information inte *internaliserar* av tjejer och kvinnor och påverkar deras syn på okända män är att vara naiv. Det är mina informanter ett bevis på.

Hur detta *internaliserar* är jag själv ett ypperligt exempel på. Även jag, som förstår att detta är ett sätt för media att skapa rubriker och även om jag vet att de flesta våldtäkter sker i hemmet av någon som kvinnan känner, så kan jag inte välja att stänga av denna information som ständigt tilldelas mig av media, utan jag *internaliserar* den och den blir verklig. Trots att jag, precis som många av mina informanter, aldrig blivit utsatt för något av en okänd man så har det blivit ett faktum att en okänd man ute på kvällen, då jag är ensam, innebär en risk för våldtäkt. Samhället säger åt oss som tjejer att vara rädda för okända män då dessa är potentiella våldtäktsmän.

Den okända mannen som stereotyp

Att den okända mannen blir en *stereotyp* menar jag också är tydligt. Tjejerna ser en person, de identifierar honom som man och ser att han för henne är okänd. Då har de identifierat de egenskaper som hör ihop med de egenskaper som andra individer ur denna grupp har. Snabbt kopplar de ihop honom med gruppen "okända män" och här slutar de se honom som individ och börjar se honom som en del av gruppen okända män och då följer en rad antaganden om

vad detta innebär och därmed tillskriver de honom ”potentiell våldtäktsman”. Att denna man blir en del av *stereotypen* tror jag är ett sätt för tjejerna att förenkla och det blir också en vägvisare för hur de bör bemöta denna man.

Men våldtäkter sker ju faktiskt

Att det är ett faktum att vissa kvinnor blir våldtagna av okända män är inget jag förnekar. Det är heller inget som jag på något sätt vill förminska. Våldtäkter sker, det vet vi. Det jag vill säga är att samhället, genom den *primära* och *sekundära socialisationen*, och media, genom den *tertiära socialisationen* har lärt oss att det är just okända män som våldtar och denna information har vi sedan *internaliserat* och detta påverkar hur vi beter oss och ser på okända män. Denna *internalisering* får konkreta konsekvenser. Om alla okända män är potentiella våldtäktsmän eller inte och om det är rätt eller fel att se det på detta sätt är en annan fråga och det är inte min avsikt att i denna uppsats svara på den. Dock menar jag att det är tydligt att tjejerna påverkats av media och samhället genom *socialisationen*, som har påverkat dem i vad de ska tycka och vad de ska vara rädda för. Ingen av mina informanter talade om att det var särskilt rädda för att bli våldtagen av någon de känner, som de sa så är det inte särskilt vanligt att man får höra om dessa våldtäkter. Hur hade det sett ut om media istället främst rapporterade om våldtäkter i nära relationer? Det tål att tänkas på...

Hur ser tjejerna på mäns sexualitet och aggressivitet?

Under mina intervjuer talade vi så klart en hel del om män. Jag försökte ta reda på varför tjejerna trodde att 98% av de som våldtar är män. Flera talade om svårigheten för en kvinna att våldta, det går väl inte riktigt menade de, men framförallt framkom det många tankar om hur män är. De verkade alla ha en ganska tydlig bild om hur män är och deras bilder påminde mycket om varandras. Deras bild av män verkade vara tydligt påverkad av att våldtäkter finns. Jag frågade tjejerna om de ansåg att det fanns någon skillnad på tjejer och killar vad gäller sex. Lollo menade att det inte gjorde det, inte när det gällde sex. Majoriteten av övriga ansåg att det var skillnad, framförallt vad gällde behovet av sex. Majoriteten var också överens om att killar är aggressiva av sig. Här insåg jag också att sex och ilska verkade höra ihop när flera av tjejerna resonerade kring att män använder sex för att få utlopp för olika saker, medan tjejer inte på samma sätt behöver ha sex utan kan göra andra saker.

Josefine: *"...dom blir liksom så här kan inte riktigt kontrollera sig själva medans tjejer kan ju få utlopp för det på annat sätt då menar jag liksom typ dansa eller liksom allmänt ha kul vi behöver liksom inte ha sex bara för att få utlopp för det medan dom när dom liksom väl ha påbörjat det så har dom liksom lite svårt att typ kontrollera sig."*

Det blev också tydligt att detta enligt tjejerna var en förklaring till våldtäkt; mäns behov av sex, deras aggressivitet och deras svårighet att kontrollera sig. Tjejerna säger i stort sett samma saker som varandra i de olika intervjuerna, de verkar alla dela denna syn på män. De allra flesta av tjejerna verkade se detta som ganska självklart, att behovet av sex liksom hör ihop med att vara man. Jasmin resonerar:

Jasmin: *"nej alltså jag vet inte hur man ska säga, jag är ingen sån som kan saker, men jag tror dom är byggda på ett annat sätt och tänker annorlunda"*

Jag: *"okej?"*

Jasmin: *"ja"*

Jag: *"...att dom vill ha sex mer eller?"*

Jasmin: *"ja exakt. Exakt. Att dom är byggda på det sättet."*

Jasmin talar här om männens fysik, att det har något med deras kroppar att göra och att de är byggda på det sättet. Flera av tjejerna var inne på detta med män och deras kroppar och att detta hör ihop med sex och ilska. Flera tog exempel från djurvärlden när de skulle förklara mäns aggressivitet och sexualitet, som Minou och Josefine tex:

Minou: *"om man tänker sig killar alltså så här allt från djur och människor och så. Där är ju killarna våldsammare om man tänker typ lejon och så, dom slåss ju för och visa att dom är starkare och så där."*

Josefine: *"om man typ kollar på djur" ... "hanarna hoppar ju bara på honorna liksom"*

Genomgående verkade tjejerna tro att män har svårt att kontrollera detta och att det är en anledning till att de våldtar. Flera av tjejerna talade just om att de tror att våldtäkt ofta kan ske när en man blir arg och att våldtäkt är ett sätt för män att få ut sin ilska. Minou, Kim och Ida talade om hur det skulle vara ifall man började bråka ordentligt med sin pojkvän.

Kim: ”...liksom om man bråkar och så blir han jättearg och liksom känslorna väljer över så kan det bli så”

Minou: ”fast jag tror inte alltså om mig och Peter alltså jag tror inte att han, jag tror liksom fast ja, jag vet inte om han skulle kunna göra nåt sånt”

Ida: ”men tänk om vi säger att du och Peter hade gjort slut och så hade det startat värsta fighten”

Kim: ”och han verkligen alltså”

Ida: ”alltså han blir verkligen förbannad och bara du ska vara tillsammans med mig du har inget val typ”

Kim: ”typ kontrollmänniska som måste ha kontroll”

Ida: ”då hade det ju egentligen lika gärna kunnat sluta så om båda inte är överens om det hela”

Minou: ”i och för sig”

Här verkade alla tre tjejerna anse att en våldtäkt mycket väl kan vara en trolig utgång av ett häftigt gräl med en pojkvän, att om en man blir arg kan det ske. Han kan inte kontrollera sin ilska. Flera av tjejerna talade om att män våldtar för att få utlopp för sin ilska. Detta verkade inte heller vara något som de tyckte var särskilt konstigt, i ovanstående citat är Minou tveksam till en början men efter stund verkar hon tänka att det nog är rimligt att en pojkvän skulle kunna våldta om han blir riktigt arg.

Några av tjejerna talade om män som anser att de kan ha rätt att våldta om en kvinna har ”lockat dem” eller att män inte kan ta ett nej. Att män har behov av sex och därför inte kan ta ett nej, och överhuvudtaget inte säger nej, resonerade Josefine om så här:

Josefine: ”men sen kan det ju va det här att dom blir frustrerade över att hon säger nej att dom typ inte kan ta ett nej eller liksom” ... ”det är väl oftast en själv som säger nej och inte att en kille säger nej liksom”.

Jag försökte ta reda på varför de trodde att det var så att killar inte kan hantera ett nej. Här verkade inte tjejerna tycka att det var en särskilt svår fråga, utan snarast självklar. På många av mina frågor om män, sex och ilska fick jag många svar som för tjejerna var självklara,

sällan behövde de tänka efter. Det var som om det var så självklart hur män är att det inte är något som behöver diskuteras närmare egentligen. Sanna säger så här.

Sanna: *"killar är kåta"*

Jag: *"är dom kåtare?"*

Sanna: *"ja det lär dom väl vara..."*

Gång på gång kom samtalen in på mäns svårigheter att kontrollera sig. Jag började fundera... Om tjejerna såg detta som något inneboende hos män, att de på något sätt var naturligt att de inte kunde kontrollera sin kåthet och sin ilska. Betydde det då att även våldtäkt egentligen var något naturligt?

Jag: *"och har det med våldtäkt att göra?"*

Sanna: *"Ja men alltså det ska ju inte ha nånting med det att göra egentligen känner jag men det har väl lite med det här med djurinstinkten att göra"*

Kim och Ida verkade också vara inne på samma idé som Sanna, att det på något sätt är naturligt:

Jag: *"så kan då våldtäkt ses som något naturligt?"*

Kim: *"missförstå mig fel men ja på nåt sätt är det liksom det"*

Ida: *"... men det är inte naturligt att det är rätt, utan det är fortfarande fel det dom gör"*

Kim: *"men det är nånting som är med"*

Ida: *"men det är ändå nånting som liksom, som du säger, det är med"*

Kim: *"som ingår"*

Jag har en uppsjö med citat kring detta tema som faktiskt är otroligt lika varandra. Egentligen är det ganska enkelt att sammanfatta resultatet under denna rubrik och ovanstående citat anser jag är tydliga tecken på att tjejerna anser att män är i stort behov av sex, är aggressiva, har svårt att kontrollera både sin kåthet och sin ilska och att detta är något medfött, något som de säger "ingår". De kopplar ihop detta med våldtäkt och menar att eftersom män är så här är det

också ganska självklart att våldtäkter finns. Varför det är så här ska jag försöka ge en förklaring på nedan.

Analys

Hur tjejerna ser på män är, enligt mig, ett tydligt tecken på att de *internaliserat* samhällets syn på könen och tagit till sig de traditionella *könsrollerna*. Att män har behov av sex, är aggressiva och har svårt att kontrollera sig är inga ovanliga tankar om män. Detta är inte på något sätt någon ny syn på män och på mansrollen. I skapandet av deras syn på män tror jag återigen att *socialisationen* har en viktig del, där vi *socialiserar* in i våra *könsroller*.

Under den *primära socialisationen* lär de sig sina *könsroller* av sina föräldrar och ser hur de gör. Utan att säga något om hur just dessa tjejers föräldrar har varit, så är det vanligt att man som litet barn tittar på hur mamma och pappa beter sig och där läggs grunden för *könsrollerna* och vilka beteende som passar ihop med respektive *könsroll*. Kanske grät inte pappa lika ofta som mamma, kanske såg de att pappa var mer intresserad av sport? Här tror jag att tjejernas grund för synen på könen lades.

Sedan under den *sekundära socialisationen* har de *internaliserat* övriga samhällets syn på *könsrollerna*. I detta samhälle är det vanligt att man talar om mannen som stark, aggressiv och så vidare. I skolan får man höra ”han slår dig för att han är kär i dig” eller att killar är bråkstakar eller liknande. Vidare märker vi i skolan hur killar och tjejer börjar behandlas olika och också uppmuntras till olika beteende och vilka beteenden som belönas och vilka som passar ihop med respektive kön. Till exempel är det mer accepterat att en kille är bråkig eller aggressiv än en tjej. I skolan får vi också lära oss om sex och sexualitet och hur detta hör ihop med könen. Det är mer vanligt och mer okej att killar pratar om sex och att tjejer uppmuntras till att vänta på ”den rätta”. Hela tiden får tjejer lära sig att killar och sex hör ihop. I skolan kanske också killar börjar bråka och när tjejerna blir lite äldre får de se hur män ”muckar gräl” med varandra ute på krogen. Hela tiden får vi lära oss att det är skillnad på tjejer och killar vad gäller dessa två teman; aggressivitet och sexualitet.

Under den *tertiära socialisationen* har media en stor roll i att ytterliga späda på denna bild av mäns *könsroll*, där vi får det som vi lärt oss i skolan bekräftat genom att det vanligtvis är män som slåss på film t ex. Här tror jag också att rapporteringen om våldtäkter har en stor del i att påverka denna syn på männen. Att det är lätt att dra parallellen att en man som hoppar på en kvinna i en park har svårt att kontrollera sig är inte konstigt, för detta måste väl handla om att

han är så kåt att han inte kan ”hålla sig”? Överfallsvåldtäkterna innehåller ju också ofta våld på ett eller annat sätt och då är det väl inte heller så konstigt att man drar parallellen att denna man är aggressiv. Media har också en viktig del i deras sätt att skildra våldtäkter på film och tv. Inte sällan, särskilt i film, får vi se aggressiva män som våldtar och dessa våldtäkter slutar även ibland med mord. Här späds idéerna om den manliga *könsrollen* ytterligare på och bekräftas gång på gång.

Att tjejerna har *socialiserats* in i och *internaliserat* denna syn på mannens *könsroll* anser jag blir tydligt då de talar om män enligt samhällets syn på mansrollen, den ”allmänna uppfattningen” om mansrollen.

Mäns beteende som förklaring till våldtäkt

Att tjejerna talar enligt en *könsstereotyp* anser jag är uppenbart, speciellt då de alla verkar ha en väldigt liknande bild av män. De ser inte till män som individer utan talar om män som grupp, om hur män är. Jag tror att tjejerna använder sig av denna *könsstereotyp* för att förklara våldtäkter; våldtäkter sker för att män är på ett särskilt sätt. Vidare tror jag att det är enklast att kategorisera män på detta sätt, hur ska man annars förstå varför män våldtar kvinnor? Att tala om patriarkat och genussystem är naturligtvis värdefullt men för en tjej i gymnasieåldern är det kanske inte detta som man tänker på och det var heller inget som mina informanter talade om. Att tala om mäns sätt att vara enligt en *könsstereotyp* tror jag gör att de kan finna en förklaring till att våldtäkter sker. Att de talar om denna tydliga *könsstereotyp* för att förklara att män våldtar tror jag just har att göra med detta, att det är ett sätt att förklara och göra det begripligt. Det är flest män som våldtar, således måste det vara något annorlunda med män, mäns sexualitet och deras aggressivitet. Denna *könsstereotyp* förmedlas ständigt genom media, en *stereotyp* som tjejerna *internaliserar* och sedan använder för att förklara varför män våldtar och inte kvinnor.

Att de talar om att män har svårt att kontrollera är inte heller något nytt eller banbrytande, detta anser jag är en vanlig uppfattning bland människor i allmänhet. Jag tror att även denna *stereotypa* bild på mannen syftar till att förklara våldtäkter, det är det enda sättet att förstå varför våldtäkter sker. Även när de relaterar mäns aggressivitet och ilska till djur tror jag att detta är ett sätt att förklara varför män våldtar och detta gör att tjejerna ser det som näst intill naturligt. *Könsstereotypen* är tjejernas sätt att förklara att våldtäkter sker.

Vidare förstärks denna *stereotypa* bild av att de hör vänner och bekanta tala om våldtäkter och övergrepp och vissa av tjejerna själva hade egna obehagliga erfarenheter från män som på ett

eller annat sätt antastat dem. Dessa egna erfarenheter förstärker deras bild av män och således blir den mannen som utsatte dem för detta en del av gruppen män som de tillskriver dessa egenskaper. Att använda sig av denna *könsstereotyp* tror jag är ett sätt att förstå och förklara, att finna en orsak. Att ge sig in i varje enskilt våldtäktsfall och försöka förklara blir omöjligt, en snabb och enkel förklaring är att män är så här, enligt *stereotypen*.

Naturligtvis är inte den *stereotypa* bild av män, som tjejerna talar om, endast en effekt av våldtäkter men jag tror att det faktum att våldtäkter sker och att det är män som våldtar är en stor bidragande orsak till tjejernas syn på män, deras aggressivitet och sexualitet.

Om tjejerna har "rätt" om män eller inte är inget jag har för avsikt att avgöra i denna uppsats.

DEL 4

SLUTORD

Jag reflekterar...

Vad innebär det här egentligen och varför är detta inget som det talas om? Uttrycket ”män är djur” väcker ofta starka reaktioner, så väl som ”alla män är våldtäktsman”. Om någon yttrar dessa ord leder det ofta till ramaskri, människor blir stötta och arga, så väl män som kvinnor. Dessa uttryck är inte alls uppskattade och man menar att man inte kan generalisera, alla män våldtar inte och man kan inte säga att män är djur. Det är ju helt galet, uppåt väggarna! Men är det verkligen det? Nej, alla män våldtar inte. Självklart. Men är det inte ändå så som tjejer och kvinnor tänker? Inte att alla män våldtar men mina informanter betar sig *som om* alla män våldtar. Detta är konsekvensen av att vissa män gör det. Mina informanter är främst rädda för okända män men alla okända män är ju kända för någon, är ju någons bekant, någons pojkvän, någons pappa. Innebär inte det i förlängning att alla män, i tjejers tankar, är våldtäktsmän? Kanske har alla män någon gång av någon tjej blivit betraktad som om han var en våldtäktsman, just för att han är man?

Det är skrämmande att börja resonera kring det här, eller hur? Jag vill inte riktigt ta i det, det blir för jobbigt. Samtidigt känns det viktigt att diskutera kring, för vad betyder det här egentligen? Vad innebär det här för relationen mellan män och kvinnor? Betyder det att möten mellan ensamma, för varandra okända, män och kvinnor inte kan ske? Är det inte det mina informanter säger, att det näst intill är omöjligt att ett möte kan komma till mellan en tjej och en okänd man en sen kväll.

Jag har under mitt analysarbete och även under intervjuerna så gott jag har kunnat försökt att inte läsa in allt för mycket i det tjejerna har sagt. Jag anser att citaten från mina intervjuer talar sitt tydliga språk. Tjejerna har varit öppna och inte ett dugg återhållsamma. Detta förvånade mig faktiskt. Jag hade förväntat mig att tjejerna skulle ”försvara” männen på ett helt annat sätt och kanske att de skulle förminska det här med våldtäkter eller tala om att det inte var så vanligt och så vidare. Jag hade fel. De pratade öppet och ärligt och mycket! De sa rakt ut hur de kände och de hymlade inte med hur de hanterade möten med okända män. Jag upplevde det som att de tyckte att det var skönt att någon äntligen frågade.

Vanligtvis talas det om de våldtäkter som faktiskt sker och som jag nämnde i bakgrunden finns det mycket litteratur som tar upp hur vanligt detta är, hur många som blir våldtagna osv. Men hur alla andra kvinnor och tjejer ser på det tas inte upp. Varför? Tror vi att problemet endast handlar om när det väl är genomfört, när det väl har skett? Mina informanter visar att konsekvensen av våldtäkt finns redan innan en våldtäkt har ägt rum, mina informanter har en syn på män som de relaterar till djur och de ser att en okänd man är en potentiell våldtäktsman. Och ingen av dessa har, vad jag vet, blivit utsatta för en våldtäkt.

Jag är medveten om att detta är en C-uppsats och att det är föga troligt att den kommer få ta plats i media men jag funderar ändå på vad konsekvensen skulle bli om denna information kom ut till allmänheten, om någon ville ta i frågan? Skulle det rent av kunna leda till ännu hårdare tag mot våldtäkt? Jag anser att våldtäkt visst diskuteras men än så länge är straffen relativt låga och än så länge, vad jag vet, läggs fortfarande mycket av skulden på kvinnor. Är det egentligen så dumt att börja tala om att alla män våldtar? För det gör de, i tjejernas tankar en sen mörk kväll...

Nya frågor som väckts

Om jag skulle haft mer tid och utrymme hade jag även önskat att undersöka hur tjejers sexualitet påverkas. I intervjuerna kom det fram lite material om hur tjejerna funderade kring det här med att gå hem med okända killar för att ha sex, att de samtidigt som de var attraherade och kåta hade en bakomliggande tanke att det fanns en risk med att gå hem och även där använde de sig av olika strategier för att underlätta. Detta är också otroligt intressant, följer tanken om våldtäkt med in i sängkammaren? Har detta något att göra med att ”tjejer har lättare att få hem en kille från krogen än tvärtom”?

I en annan studie skulle det också vara intressant att undersöka hur våldtäkt påverkar mäns syn på män, hur blir de själva påverkade av att vissa män våldtar?

Slutligen

Att skriva denna uppsats har varit känslofyllt. Det har varit väldigt intressant och roligt, intervjuerna har varit väldigt givande och det kändes fint att få samtala med yngre tjejer om detta. Det har också varit tungt, jobbigt och frustrerande. Jag har försökt att hålla det lite på ytan och inte ta det så djup men det har varit svårt. Gång på gång har jag återvänt till en känsla av att detta är stort och att det säger mer än vad som får plats i en C-uppsats.

Litteraturförteckning

Tryckta källor

- Andersson, B-E. 1994. *"Som man frågar får man svar –en introduktion i intervju- och enkätteknik"*. Kristianstad. Rabén Prisma.
- Angelöw, B./Jonsson, T. 2000. *"Introduktion till socialpsykologi"*. Lund. Studentlitteratur.
- Elf Karlén, M./Palmström, J. 2005. *"Slå tillbaka! Om vardagsrädsla och systerskap"*. Stockholm. Tiden.
- Hinton, P. R. 2003. *"Stereotyper, kognition och kultur"*. Lund. Studentlitteratur.
- Jeffner, S. 1998. *"Liksom våldtäkt, typ... Om ungdomars förståelse av våldtäkt."* Stockholm. Utbildningsförlaget Brevskolan.
- Lundgren, E./Heimer, G./Westerstrand, J./Kalliokoski, A-M. 2001. *"Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångsundersökning"*. Stockholm. Fritzes Offentliga Publikationer.
- Stainton Rogers, W./Stainton Rogers, R. 2002. *"Genuspsykologi. Kön och sexualitet."* Lund. Studentlitteratur.
- Thurén, T. 2007. *"Vetenskapsteori för nybörjare"*. Malmö. Liber.
- Trost, J. 1997. *"Kvalitativa intervjuer"*. Lund. Studentlitteratur.
- Wennstam, K. 2005. *"En riktig våldtäktsman. En bok om samhällets syn på våldtäkt"*. Viborg. Bonnierpocket.

Elektroniska källor

Brottsförebyggande rådet. Hämtad 2010-05-28 från:

http://www.bra.se/extra/news/?module_instance=2&id=9

http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=8&module_instance=2

Nationalencyklopedin. Hämtad 2010-05-28 från: <http://www.ne.se/valdtaekt>

Bilaga 1.

Hej!

Tack och vad roligt att du vill medverka i arbetet med min C-uppsats i socialpsykologi.

Jag vill med detta brev förklara vad som gäller när du deltar i min studie:

*Din medverkan är helt *frivillig*. Detta innebär att du när som helst kan avbryta intervjun utan att säga varför. Jag kommer inte att bli arg eller på annat sätt straffa dig för detta.

*Det finns inga rätt eller fel svar, jag vill veta vad du tänker och känner. Det är helt okej om det är någon fråga du inte vill svara på eller något moment som du inte vill vara med på.

*Du kan när som helst fråga mig om det är något du inte förstår eller om du tycker att mina frågor är oklara.

*Din medverkan i denna studie är helt *anonym*. Jag kommer inte att använda ditt namn i min uppsats och ingen annan än jag kommer på något sätt att kunna lista ut vem du är eller vad du har sagt. Det är bara jag som kommer att lyssna på banden från intervjun.

*Materialet som jag får fram från intervjun kommer bara att användas för forskning och inget annat.

Om du vill läsa den färdiga uppsatsen eller har några andra frågor kring den här studien så tveka inte att höra av dig till mig eller min handledare.

Återigen, tack för din medverkan!

Med vänlig hälsning

Mitt namn, mailadress och telefonnummer

Min handledares namn, mailadress och telefonnummer

Bilaga 2.

INTERVJUGUIDE

Del 1.

-presentationsrunda. Alla får presentera sig med t.ex. ålder, program, intressen, husdjur osv. Även jag presenterar mig.

-avsluta-meningar-runda. Jag säger en början på en mening och en respondent i taget får avsluta den. Tex "(namn på tåtort) är..." och så avslutar respondenten med t.ex. "vackert".

Del 2.

-aktuella ämnen.

Jag tar upp siffror om våldtäkter, vad tänker ni om detta?

Hur tänker ni kring det som hänt i (namn på tåtort)?

Hur tänker ni kring alla våldtäkter som varit i (namn på tåtort) på sista tiden?

Hur tänker ni kring det här med "mäns våld mot kvinnor"?

-”ta-ställning-övningar”. Jag berättar om ett scenario och tjejerna får placera sig på olika ställen i rummet som representerar olika alternativ. Vid varje scenario finns alltid ett öppet alternativt.

Scenario: "Du sitter ensam på en bänk och väntar på en kompis. En man/kille som du inte känner sätter sig bredvid dig. Vad gör du?"

-Du inleder ett samtal med honom

-Du går därifrån

-Du sitter kvar

Scenario: "Du går hem från bussen och en man går bakom dig. Vad gör du?"

-Inget

-Ökar takten

-Saktar ner så ni kan gå bredvid varandra

Scenario: "Du är ute och går. En bil stannar till och en man frågar om du kan hoppa in och visa vägen. Vad gör du?"

-följer med

-svarar nej men förklarar vägen

-går därifrån

Scenario: ”En kille i klassen bjuder dig på fest. När du kommer dit inser du att du är den enda tjejen och att det är 10 killar. Vad tänker du?”

-kul med fest, spelar väl ingen roll om jag är ensam tjej

-jag måste ta mig härifrån

-varför bjöd de mig?

Scenario: ”Du är ute och joggar i skogen. En man kommer springande bakom dig. Hur reagerar du?”

-du tänker att det är skönt att det är fler än du som gett sig ut för att jogga och du tänker att ni kan tävla om vem som springer fortast.

-du blir rädd och ökar takten

-du reflekterar inte mer över det utan springer på i din takt

Scenario: ”En kompis träffar en kille på en fest och de blir väldigt sugna på varandra. Han vill att hon ska följa med hem och hon frågar dig om råd. Vad säger du till henne?”

-kör på, ha kul!

-ingen bra idé

-följ med men hör av dig senare

Scenario: ”En manlig lärare vill ha ett samtal med dig kring dina betyg. Under samtalet lägger han sin hand på din arm. Hur reagerar du?”

-jag reagerar inte alls

-jag tänker att det är ett tecken på vänlighet och lägger min hand på hans arm

-jag känner mig obekvämt och undrar vad han menar

Scenario: ”En kompis pappa säger alltid att du är så snygg när ni är ensamma. Vad tänker du om det?”

-jag blir glad och tar det som en komplimang

-jag blir rädd

-jag säger att han är snygg tillbaka

DEL 3.

-kolla-av-läget-runda. Alla får säga hur de känner sig och vad de har för tankar kring det som har sagts. Har de börjat tänka på ett annat sätt? Dök det upp något nytt som de inte har tänkt på?

Övrigt.

Beredskapsfrågor att ha om dessa ämnen dyker upp.

-hur tror ni att tjejer ser på mäns sexualitet?

-varför tror ni att vissa män våldtar?

-tror ni att många tjejer tycker att män är farliga?

-tror ni att tjejer tycker att det är någon skillnad på äldre och yngre män?

-tror ni att många tjejer försöker undvika män och i så fall vilka?

-tror ni att man kan se på en man om han är snäll?

-tror ni att män som våldtar är sjuka?

-kan alla tjejer råka ut för en våldtäkt?

-kan alla tjejer bli slagna?

-tror ni att många tjejer tycker att män är mer aggressiva än kvinnor?

-om en man blir riktigt arg, slår han då?

-tror ni att många tjejer tror att det finns en risk att de någon gång kommer bli slagna av en man?

